

ESA HAAPALA 80V

Arvoisa juhlaväki,

Kaikki alkaa liikkeestä. Pienestä kipinästä, joka kannustaa ottamaan askeleen. Jokainen askel vie lähemmäksi hyvää oloa, onnistumisia, tavoitteita, unelmiakin. Liikkeessä ihminen etenee, vaikka maailma tuntuisi pysähtyvän.

Liike on ajattelua – ja aistimista ilman ajattelua. Se kehittyy toistojen, venymisten, oppimisen ja epäonnistumisen kautta. Liike yhdistää arkiliikkujan, kuntoilijan, kilpailijan ja huippu-urheilijan; lapsen, nuoren, aikuisen ja ikäihmisen. Joskus liike kasvaa elämäntavaksi, intohimoksi, jopa ammatiksi. Liike luo hyvinvointia, ystävyksiä, rakkauttakin. Ennen kaikkea: liike tekee hyvää, liikunta tekee hyvää ja urheilu tekee hyvää meille kaikille.

Täällä Kontiolahdella on tehty hyvää liikunnan ja urheilun avulla jo yli puolen vuosisadan ajan, ja tässä työssä tämän juhlaseminaarin päähenkilön eli Esa Haapalan panos on ollut ratkaisevan merkittävä. Liikuntaneuvos Haapala on toiminut Kontiolahden Urheilijoiden puheenjohtajana, varapuheenjohtajana ja merkittävänä taustavoimana yli neljän vuosikymmenen ajan, ja sinä aikana Kontiolahden Urheilijoista on kehittynyt laadukas neljän lajin erikoisseura, joka tunnetaan sekä Suomessa että kansainvälisesti, erityisesti työstään ampumahiihdon parissa.

Tällä hetkellä elinvoimainen Kontiolahden Urheilijat on yksi maamme lähes 10 000 urheiluseurasta, joiden varaan suomalainen liikunta ja urheilukulttuuri edelleen rakentuu. Ei ole liioiteltua sanoa, että liikunta ja urheilu on Suomen suurin kansanliike. Organisoitun liikunta- ja urheiluseuratoiminnan piirissä on noin 1,8 miljoonaa suomalaista. Urheiluseurat ovat suomalaisen liikunnan ja urheilun kivijalka. Tämä on suomalainen valinta. Joissain muissa maissa liikunta on organisoitu koulujen kautta, toisaalla taas kaupallisten toimijoiden kautta. Suomessa valintamme on yhdistyspohjainen kansalaistoiminta.

Urheiluseuratoiminnassa on mukana kolmasosa suomalaisista – harrastamalla, kilpailemalla, tekemällä vapaaehtoistyötä tai osallistumalla muulla tavoin seuratoimintaan. Seuratoiminnassa on mukana 500 000 vapaaehtoista, ja heidän tekemänsä vapaaehtoistyön vuosittainen arvo on Eurobarometrin mukaan lähes miljardi euroa. Urheiluseurat tekevät laajalti nuorisotyötä ja sote-vaikuttavaa työtä, jonka toteuttaminen ilman seuroja jäisi kokonaan kuntien ja valtion vastuulle ja rahoitettavaksi. tai kaupallisten toimijoiden käsiin.

Seurat tuottavat myös laadukasta kilpa- ja huippu-urheilua. Kilpaurheilu on tärkeää itsessään, koska se opettaa hyvää kilpailua ja muita elämäntaitoja, rakentaa yhteisöllisyyttä, luo työpaikkoja ja tuottaa verotuloja sekä tarjoaa elämyksiä kaikille suomalaisille. Huippu-urheilu kuuluu suomalaisuuteen, sillä tutkitusti yli 70% suomalaisista on kiinnostunut siitä, että suomalaiset urheilijat menestyvät kansainvälisesti. Lisäksi yli 70% suomalaisista kokee saavansa hyvää mieltä huippu-urheilun seuraamisesta, ja samoin yli 70% kokee, että huippu-urheilijat tarjoavat myönteisiä esimerkkejä, joita muut voivat seurata. Ja tälle kaikelle pohja luodaan urheiluseuroissa, joista lapset ja nuoret voivat ponnistaa menestyksekkäälle urheilijan polulle.

On kiistaton tosiasia, että liikunta ja urheilu antaa yhteiskunnalle enemmän kuin se ottaa; yhteiskunta saa liikuntaan ja urheiluun tekemänsä sijoituksen moninkertaisena takaisin, niin sosiaalisesti, taloudellisesti kuin kansanterveydellisestikin. Juuri nyt liikuntaa ja urheilua tarvitaan ehkä enemmän kuin koskaan. Erityisesti sitä tarvitaan kestävyysvajeen purkamiseen, sillä ilman terveyden ja toimintakyvyn kohentamista nykyistä yhteiskuntamalliamme ei voida säilyttää.

Terveyden ja toimintakyvyn kohentaminen vaikuttaa työllisyyteen, tuottavuuteen, työurien kestoon ja sosiaali- ja terveystalouden kuluihin. Liikunta edistää oppimista, viihtymistä ja tuottavuutta. Liikkumattomuudesta aiheutuvat kustannukset ovat UKK-instituutin arvion mukaan noin 4,7 miljardia euroa vuodessa, ja nämä kustannukset olisivat vieläkin massiivisemmat ilman urheiluseurojen tekemää arvokasta työtä. Tuota summaa voi verrata vaikkapa siihen, että meneillään olevat Puolustusvoimien hävittäjähankinnat maksavat saman verran. Karrikoiden voisikin sanoa, että jos ihmiset liikkuisivat oman terveytensä kannalta riittävästi, olisi hävittäjähankinnat vuodessa kuitattu, tai jos ihmiset liikkuisivat edes vähän enemmän kuin terveyden kannalta on välttämätöntä, pystyisimme siitä syntyvillä säästöillä maksamaan maamme ulkomaanvelan alle kahdessakymmenessä vuodessa.

Näin valtava on liikunnan ja urheilun merkitys tämän päivän Suomessa. Ja sitä merkitystä Kontiolahden Urheilijat ja Esa Haapala ovat olleet merkittävällä tavalla rakentamassa. Tänä päivänä Kontiolahden Urheilijoiden jaostot järjestävät vuosittain satoja harjoitustapahtumia ja kymmeniä kilpailutapahtumia, kruununa tietenkin ampumahiihdon maailman cupin kilpailut. Seuran jäsenenä on yli 200 kontiolahtelaista ja maailman cupin kisatapahtumaa on rakentamassa yli 800 vapaaehtoista. Kontiolahden asukaslukuun suhteutettuna tilanne on sama, kuin jos jossakin yhdessä helsinkiläisessä seurassa olisi noin 10 000 jäsentä ja sen järjestämässä tapahtumassa olisi talkoissa 36 000 helsinkiläistä.

Minä itse toimin oman työni ohessa nuorten yleisurheiluvalmentajana Espoon Tapiossa. Vaikka Espoon Tapiot on yksi Suomen suurimmista yleisurheiluseuroista, niin yritämme aina ihailen ottaa oppia siitä tavasta, jolla pienempien kuntien seurat kykenevät saamaan ihmisiä mukaan toimintaansa, rakentamaan yhteisöllisyyttä ja järjestämään laadukasta, turvallista ja edullista kaikille sopivaa harrastustoimintaa. Tästä nimenomaisesta asiasta Kontiolahden Urheilijat on loistava esimerkki.

Esa Haapalan ura liikunnan ja urheilun parissa on tietenkin tunnettu ja tunnustettu myös Kontiolahden ja Pohjois-Karjalan ulkopuolella. Esa on Suomen ampumahiihdon "Grand Old Man" ja hän on saanut ainoana suomalaisena IBU:n kultaisen ansiomerkin. Haapala oli Suomen virallinen edustaja perustamassa kansainvälistä ampumahiihtoliitto IBUa ja hän on myös IBUn perustamisasiakirjan allekirjoittaja. Hän toimi IBUn teknisen komitean jäsenenä ja teknisen komitean kilpailuvaliokunnan puheenjohtaja vuosina 1993-2006. Innovaattorin ja ideanikkarin kykynsä Esa on näyttänyt moneen kertaan, mm. kehittämällä takaa-ajohiihdon kilpailumuodon, jonka ensimmäinen testikilpailu järjestettiin Kontiolahdella 1990. Nyt laji on olympiakisojen ohjelmassa. Hän on lisäksi toiminut kansainvälisenä tuomarina ampumahiihdossa neljissä olympialaisissa vuosina 1994 - 2006.

Suomessa Esa Haapalan meriitit liikunnan, urheilun ja erityisesti ampumahiihdon parissa ovat täysin poikkeukselliset, ja niiden luettelemiseen ei riittäisi tähän juhlapuheeseen varattu aika. Mutta esiin voi nostaa vaikkapa 21 vuoden rupeaman Suomen Ampumahiihtoliiton varapuheenjohtajana, lukuisat tapahtumajohtajan ja kilpailujohtajan tehtävät Suomessa järjestetyissä ampumahiihdon arvokilpailuissa neljällä vuosikymmenellä, ja Suomen joukkueen johtotehtävät ja kansainväliset edustustehtävät ampumahiihdon MM-kilpailuissa ja kansainvälisisissä kokouksissa ja kongresseissa.

Ampumahiihto ja muu urheilu on ollut Esa Haapalan sydämenasiana jo lapsesta pitäen, jolloin pohjalaisnuorukainen kiersi keskimatkojen juoksijana rataakerroksen hieman päälle 50 sekunnin ja kaksi ratakerrosta hieman alle 2 minuutin. Tässä kohtaa minun itseni on helppo samaistua siihen, mistä Esan kipinä urheiluun on syntynyt, sillä itsekkin olen saanut oman kipinäni aikanaan maitohappokylvyissä rataakerroksen ja kahden juoksijana, ja vieläpä lähes identtisillä ennätysajoilla Esan kanssa.

Ampumahiihdosta Esa Haapala kiinnostui varusmiespalvelusaikana 1967 ja siitäpä tulikin elämänmittainen matka, sillä harrastus ja intohimo jatkuu edelleen. Tuo harrastus ja intohimo on ollut niin voimakas ja saavutukset niin merkittäviä, että on hämmästyttävää, että Esa Haapala on tehnyt tuon kaiken samalla, kun on tehnyt ansiokkaan sotilasuran varsinaisessa päätyössään. On makuasia, onko Esa harrastanut urheilua sotilasuran ohessa, vai kenties toisinpäin!

Asia taitaa olla niin, että Suomessa puolustusvoimilla ja urheilujärjestelmällä on niin läheinen ja hyvä yhteys, että ne kietoutuvat toisiinsa ja tuottavat yhdessä paljon hyvää. Puolustusvoimat on Suomen suurin kuntokoulu, ja se tarjoaa myös merkittäviä mahdollisuuksia huippu-urheilijoille suorittaa varusmiespalveluksensa urheilua tukevalla tavalla, ja myös mahdollisuuden työllistyä puolustusvoimien palvelukseen niin, että huippu-urheilu-uran toteuttaminen työn rinnalla on mahdollista. Ei ole vähäpätöistä, että everstiluutnantti evp Esa Haapala on yhdistänyt nämä asiat tavalla, jonka seurauksena hänelle on urheilutoiminnan saavutusten lisäksi myönnetty Suomen valkoisen ruusun 1.lk:n ritarimerkki, Suomen leijonan 1.lk:n ritarimerkki, ja useita muita huomionosoituksia.

Esa Haapalan saavutusten ja meriittien lista on komea, mutta vieläkin merkityksellisempää on ollut se, että Esa on työskennellyt koko urheiluluottamusmiestoimintansa ajan nuorisourheilun ja liikunnan puolesta konkreettisin toimenpitein. Hänen organisoimanaan Kontiolahden Urheilijat palkkasi päätoimimisen urheilukoulujen kesäohjaajan kesälle 1990 ja keväällä 1999 päätoimimisen liikunnanohjaajan hoitamaan nuoriso- ja harrasteliikuntaa. Tästä lähtien Kontiolahden Urheilijat ry:llä on ollut työsuhteessa päätoiminen liikunnanohjaaja, ja tälläkin tavalla Esa Haapalan elämäntyö liikuttaa kaikkia kontiolahtelaisia.

Hyvät ystävät, 117-vuotiaan Suomen Olympiakomitean puolesta haluan onnitella 80-vuotiasta Esa Haapalaa, ja samalla haluan muistuttaa siitä faktasta, että suomalainen urheilu rakentuu, elää ja voi hyvin nimenomaan seuratoiminnan ja sitä pyörittävien Esan kaltaisten henkilöiden varassa. Seurat hallinnoivat lajiliittoja, jotka puolestaan hallinnoivat liikunnan ja urheilun keskusjärjestöä, eli Suomen Olympiakomiteaa. Järjestys on oikein päin, kun ruohonjuuritasolta ja paikallisesta arjesta määritellään, mitä valtakunnan tasolla tehdään. Me Olympiakomiteassa totisesti tiedämme sen, että urheilu on vahvaa aaltoliikettä, jossa voitot

ja tappiot vuorottelevat, ja kansan ja median voimakkaat reaktiot pitävät huolen siitä, että liikunta ja urheilu pysyvät otsikoissa niin hyvinä kuin huonompinakin hetkinä.

Kaiken tämän vaihtelevan turbulenssin keskellä on silti hyvä pitää mielessä, että liikunnan ja urheilun arvokas ydin on ja pysyy, ja sitä ydintä me kaikki haluamme omalla toiminnallamme vaalia. Siinä ytimessä on edelleen kyse ihmisen oman maksimaalisen potentiaalin tavoittelusta, unelmien metsästämisestä, rajojen rikkomisesta, voitoista ja tappioista, ihmisen elämää voimaannuttavista kokemuksista.

Urheilun ydin on siinä, että me kaikki voimme kokea ja jakaa niitä samoja tunnevoimaisia hetkiä, olipa kyse sitten huippu-urheilijoista arvokisafinaaleissa tai mattimeikälaisistä omilla kuntolenkeillään tai harrastelijoista puulaakisarjan höntsäpeleissä: Se on aina yhtä hienoa, kun sydän lyö, happi kulkee ja veri kiertää, kun tossun tai monon kärki painetaan lähtöviivalle, tai kun asetutaan aloitusympyrään. Silloin jotain suurta on tapahtumassa ja ihminen on kaikkein eniten elossa.

Noihin hetkiin kiteytyy myös Esa Haapalan ura liikunnan ja urheilun parissa. Esa on noita hetkiä elänyt, kokenut, rakentanut ja tarjonnut myös muiden koettavaksi.

Joten lämpimät onnittelut Esa, ja kiitos korvaamattoman arvokkaasta panoksestasi suomalaisen liikunnan ja urheilun hyväksi.